

**K AKTUÁLNÍ SITUACI A VÝZNAMU HŘEBČÍNA NAPAJEDLA PRO NÁRODNÍ CHOV
ANGLICKÉHO PLNOKREVNÍKA... OPRAVDU CHCEME PŘIJÍT O POSLEDNÍ ŽIVOTASCHOPNÉ
ZAŘÍZENÍ PRO CHOV A KULTURNÍ DĚDICTVÍ ZEMĚ?**

DATUM: 29.12.2024

AUTOR: Ing. Zdeněk Hlačík

V souvislosti se snahou petice za záchranu Hřebčína Napajedla, posledního z bývalých šlechtitelských chovů anglického plnokrevníka mám za to, že je nutné seznámit čtenáře se současným stavem chovu anglického plnokrevníka v České republice, a tak podpořit důvody a oprávněnost snahy za jeho záchranu. Nejde totiž pouze o chov samotného hřebčína, který současní majitelé záměrně zlikvidovali, neboť chovné stádo se dá v budoucnu nahradit. V dnešní době je daleko důležitější, že hřebčín je posledním provozuschopným a plně vybaveným komplexem stájí, pastevních ploch a ostatních zařízení pro chov anglického plnokrevníka u nás. A je schopen téměř okamžitě obnovit provoz a plnit nenahraditelnou úlohu pro znovu vznikající chov v ČR.

Po odchodu posledního plemeníka z hřebčína se zvedla v celé zemi vlna odporu. Vznikla iniciativa za záchranu hřebčína a s podporou desítek tisíc občanů byla podána žádost na Ministerstvo kultury o udělení statusu kulturní památky hřebčína, pochopitelně se záměrem ochrany hřebčína jako celku s možností zachování historického chovu koní. Na základě zjištění regionální komise pro posouzení návrhu na prohlášení kulturní památkou vydal Národní památkový ústav v Kroměříži doporučení Ministerstvu kultury prohlásit areál hřebčína kulturní památkou v plném rozsahu včetně historické plochy pastvin /parc.č.2063/1/, která tvoří integrální součást hřebčína a spolu s ním kompaktní celek od doby jeho založení. Ministerstvo kultury mělo k dispozici i vesměs kladná vyjádření ředitele NPÚ ÚOP středních Čech, krajského a městského úřadu Otrokovice a dalších institucí. Písemný materiál o výsledku řízení v I. stupni je velmi obsáhlý, má celkem 64 stran, a výsledek je „šalamounský“. Za kulturní památku uznává Ministerstvo kultury prakticky všechno mimo jmenovanou a naprosto nepostradatelnou pastvinu. To je odpověď zastáncům chovu v hřebčíně. Perličkou je to, že ačkoliv kompaktnost hřebčína s pastvinami byla od založení hřebčína až do založení akciové společnosti nezměněna, akciová společnost Hřebčín Napajedla a.s. vznikla na základě rozhodnutí Ministerstva zemědělství bez půdy a nevlastnila dokonce ani žádnou zastavěnou plochu pod budovami, takže v 90. letech hrozilo vydání neznámým restitucentům. Hřebčín byl donucen odkupovat od majitelů v celé republice restituční nároky a uplatňovat je u pozemkovému úřadu. Tak bylo za cca 4 mil. Kč znovu získáno 35 ha historických pastvin.

Proti výše uvedenému rozhodnutí Ministerstva kultury je podán rozklad (odvolání) a očekává se konečné rozhodnutí ministra s ochranou Hřebčína Napajedla jako celku. Tedy s možností zachování významné úlohy hřebčína v republikovém chovu anglického plnokrevníka spjaté s historií evropského významu. To nesmí být zapomenuto.

V jakém stavu je dnes republikový chov a proč došlo k situaci, která reálně hrozí zánikem chovu...

V roce 1982 bylo v ČR evidováno 571 chovných klisen ve 13 chovech se stavem nad 10 klisen. Byly to chovy Napajedla, Xaverov, Tochovice, Svinčice, Benešov, Nové Město pod Smrkem, Albertovec, Zákupy, Židlochovice, Znojmo, Slušovice, Veltrusy a Jílové. Taková základna umožňovala uplatňovat chovatelské metody vedoucí ke zvyšování úrovně chovu –

přednostní využívání prověřených plemeníků, testaci vybraných nových plemeníků, kontrolu výkonnosti potomstva na dráze a selekci jedinců při zařazování do chovu. Jsou to v zásadě povinnosti vyplývající ze stále platného zákona č.240/91 o šlechtění a plemenitbě hospodářských zvířat.

Jaký je však dnešní stav?

V roce 2023 bylo v ČR evidováno 174 klisen ve vlastnictví 116 chovatelů. Okolo 90 chovatelů vlastní pouze jednu klisnu a údajně jen jeden chov má nad 10 klisen. K tomu je třeba dodat, že se narodilo 109 hříbat po 37 otcích, z nich se velká část vlivem špatného odchovu ani nedostane na dostihovou dráhu. Je toto chov a lze to nazývat plemenářskou prací? V žádném případě nezesměšňují tyto malé chovatele, vždyť právě oni nyní zachraňují chov a k chovu se dostali mnohdy neplánovaně, přes vlastnictví dostihové klisny, ke které získali blízký vztah. Ale právě proto, aby se i jejich chovatelská snaha neminula účinkem, je nejvyšší čas hledat východisko.

Vedl jsem Hřebčín Napajedla 30 let v letech 1976 -2005, jsem žákem prof. Michala, který pomáhal Ing. Tichotovi při získání hřebčína státem a před okupací Němci byl několik let jeho ředitelem, po válce pracovníkem Ministerstva zemědělství na úseku chovu koní a profesorem na Vysoké škole zemědělské v Brně a Praze. Byli jsme školeni v duchu, že turf je komplexem chovu a dostihového provozu, který neplní jen úlohu zábavy pro milovníky koní a sportu. Hlavním úkolem turfu je sledování a vyhodnocování výkonnosti v dostizích, která je základem pro kontrolu dědičnosti, selekci a následně zdrojem zvyšování úrovně vlastního chovu.

Co se stalo a jaká je současná situace v republikovém chovu?

Radikální změna nastala v důsledku rozhodnutí Ministerstva zemědělství o privatizaci všech státních chovů koní s výjimkou Kladrub n. L. a hřebčinců Tlumačov a Písek. Marná byla snaha toto rozhodnutí zvrátit, konkrétně ohledně Hřebčína Napajedla. Vedení hřebčína se rozhodlo podat projekt na akciovou společnost, avšak ani to nebylo nejprve schváleno a celou záležitost rozhodl až ministr pro privatizaci Ing. Ježek, který tehdy uvedl, že takové rodinné stříbro jako je Hřebčín Napajedla není možné rozházet. Tehdy Hřebčín Napajedla opravdu zachránil. Po krátké době zanikly všechny ostatní státní chovy a prakticky došlo k likvidaci republikového chovu anglického plnokrevníka. Bylo to tehdy osudové rozhodnutí Ministerstva zemědělství a jeho důsledky pociťujeme dnes.

Začal pokles zapouštěných klisen a počtu narozených hříbat. Vznikla řada soukromých dostihových stájí, zvýšil se zájem o koupi koní do tréninku. Otevření hranic zvedlo vlnu zájmu o import koní ze zahraničí, který se rozjel ve velkém i proto, že dumpingovým cenám importů nebyli domácí chovatelé schopni konkurovat. Majitelům dostihových stájí a části ambiciózních trenérů se nelze divit, avšak ponechání celého chovu anglického plnokrevníka na holičkách byla velmi krátkozraká politika ze strany státu, který se ani nijak nesnažil tento živelný vývoj ovlivnit.

Tab. ukazující časový průběh stavu koní

	2000	2005	2010	2015	2020	2023
ČR zapuštěno klisen	783	599	478	314	192	174
Z toho Napajedla	82	57	48	19	17	1
ČR narozeno hříbat	389	339	283	199	156	109
Z toho Napajedla	52	42	29	15	15	1
Import dostihových	124	312	271	247	292	312

Tato tabulka neúprosně ukazuje současný stav a neukazuje v Napajedlích počty narozených hříbat jiných chovatelů. Je to stav neudržitelný a pokud se nenajde rychle způsob, jak povzbudit domácí chov, situace se nezlepší. Z dostihů odcházejí poslední silnější ročníky koní; již v letošní dostihové sezoně klesla účast koní českého chovu ve většině dostihových dnů pod 20-30% a bude rychle klesat dál.

Kudy vede cesta?

Obrovské sumy peněz odcházejí do zahraničí za mnohdy podřadnou kvalitu koní do dostihů a tím jsou likvidovány poslední zbytky původních domácích chovů. Investice do chovného materiálu jako náhrady chovné základny jsou velmi nízké. Bude trvat dlouho, než se z tak velkého souboru dostihových klisen vyselektuje nové chovné stádo, ale v současné situaci musíme být těmto začínajícím chovatelům i tak vděční. Chov v ČR doslova vstává z popela, ale bez podpory ze strany státu se nezvedne. Myslím tím nejen podporu morální, osvětovou, ale na začátku především hmotnou. Náš chov se dostal do situace, kterou vidíme i v jiných odvětvích národního hospodářství. Jde o taktiku dodat zvenku levné zboží, zlikvidovat domácí konkurenci a ovládnout situaci na trhu. Nepodobá se současný stav českého chovu anglických plnokrevníků třeba boji s obchodními řetězci v potravinářství nebo dříve způsobu likvidace našeho cukrovarnictví? Ale v našem plnokrevném chovu je to ještě pikantnější. My jsme si ho zlikvidovali sami ještě dřív, než se rozjela zahraniční konkurence. O to složitěji se teď hledá cesta ven a o to větší budou náklady.

K roli hřebčína

Ale zpět k Hřebčínu Napajedla. Je to z bývalých státních chovů poslední provozuschopné zařízení pro chov anglického plnokrevníka v ČR, které se v 90. letech díky 2.500 občanům, kteří obětovali své kuponové knížky, zachránilo až do současné doby. Bohužel, jsou nyní Napajedla bez vlastního základního stáda klisen, když chov byl patrně cíleně zlikvidován. Pro chov je to obrovská škoda, prochovanost stáda v Hřebčíně Napajedla byla na vysoké úrovni a řada rodin zde působila 70-80 let. Ale dnes je už zřejmé, co bude znovu vznikající český chov nejvíc potřebovat. Jsou to komplexní služby poskytované malým chovatelům: nabídka připouštění vybranými, prověřenými plemeníky, možnost ustájení klisen do zabřeznutí nebo i ohřebení a kvalitní odchov hříbat. A Napajedla tuto službu plnily beze zbytku jak v době státního vlastnictví, tak i v době akciové společnosti až do okamžiku ovládnutí hřebčína současnými majiteli. Napajedla byla centrem chovu A 1/1, dá se říct, že hrála podobnou roli jako hřebčince v chovu ostatních plemen koní. Zlepšovat chov jde

především přes kvalitní prověřené plemeníky. Ale využít dobrého plemeníka můžeme jenom tam, kde dostane maximální počet klisen. Není to jen záležitost chovatelská, ale i ekonomická. Napajedla mohou v obnově chovu vedle současných malých hřebčínů nabízejících služby jako jsou Střelice, Darhorse, Vlachovice, Vanda, sehrát rozhodující roli.

Závěrem

Rozhodující roli v situaci Napajedel musí nyní sehrát Ministerstvo kultury, které musí dát jednoznačné rozhodnutí ve věci památkové ochrany. Hřebčín stále patří rodině stávajících majitelů a pokud má být zachována možnost návratu chovu, musí do jednání vstoupit Ministerstvo zemědělství. Majitelé myšlenku dál chovat definitivně vzdali, a byť to tak prezentují, láska ke koním podle všeho ve skutečnosti není jejich prioritou. Jsou majiteli dalších desítek hektarů v tomtéž katastrálním území, a tak svoje developerské záměry mohou nasměrovat jinam, mimo hřebčín. Jedině tak dokážou kladný vztah ke koním a zasloužit se o pokračování tradice chovu.

Ministerstvo zemědělství a z jeho pověření Jockey Club řídí podle zákona o plemenitbě chov a dostihový provoz. Teď je doba k jednání s majiteli, a to tím spíše, že na obzoru je subjekt, který obnovit provoz hřebčína chce. V každém případě další postup bude vyžadovat finanční podporu. Skutečnost je však nyní taková, že chov anglického plnokrevníka není státem vůbec podporován, údajných 12 mil. Kč ročně, které dostává od státu Jockey Club, jde pouze do organizace dostihů, ze kterých se ale vlastní domácí chov vytrácí. Pokud se nenajde podpora chovatelům přímo, nezvedne se zájem chovat a chov bude utlumen. Výjimečnost Napajedel byla v tom, že na rozdíl od Kladrub a hřebčinců nedostávaly naprosto žádné dotace ani do r. 1991 jako státní podnik, ani po odstátnění. Rozdíl je však v tom, že do převzetí současnými majiteli v roce 2005 bylo hospodaření prokazatelně rentabilní. Až od r.2006 šlo prudce dolů.

V prosinci 2005 jsem předal vedení hřebčína, bylo mně 70 let. Odcházel jsem s vědomím, že jsme v asi nejtěžším období v celé historii a po všech překážkách udrželi jako jediní existenci a rentabilitu chovu. Museli jsme uhradit bankám téměř 30 mil. Kč na dluhy zděděné při delimitaci od plemenářů, téměř 4 mil. Kč stál zpětný odkup pozemků od státu. Ke spokojenosti restituentů jsme vydali řadu koní majitelům, kterým byli státem odebráni při likvidaci dostihového provozu v roce 1948. Hřebčín jsem předával bez jakýchkoliv finančních nebo jiných závazků a s plným stavem základního stáda i odchovu. Byl jsem přesvědčen, že hřebčín bude lépe zvládat těžkou, ale proti letům 1992-2005 mnohem nadějnější situaci. Přivítal jsem, že nový vlastník je majitelem prosperující dopravní firmy, má vztah k regionu a má zájem o pokračování chovu. Několik let se situace vyvíjela dobře, ráno byl ale nepovedený nákup neplodného plemeníka v USA a snížení zájmu o připouštění v hřebčíně. Zlomem pak bylo postupné předávání vedení celé firmy včetně hřebčína potomkům původního majitele. Žádná činnost se nedá dobře vykonávat bez lásky, zvláště pokud jde o činnost se zvířaty. V takovém případě se běžné problémy stávají neřešitelnými. Postupně se původní kladný vztah rodičů k hřebčínu začal vlivem nového vedení firmy měnit a došel až k likvidaci chovu. Původně řadu let skrývaný záměr bytové zástavby pastvin a následná likvidace koní, třebaže do poslední chvíle byla prezentována láska a vůle v chovu pokračovat, se ukázal naplno.

Za peníze se dá obětovat všechno, láska, historie, názory společnosti, zájem státu. Věřím, že na Hřebčín Napajedla krátkozrakost a tma této logiky nakonec nedolehne...

HŘEBČÍN NAPAJEDLA

